

Rosanda LOVRIĆ
ORCID 0000-0003-3900-5231
Srednja škola „Metković”

Ivan TANTA
ORCID 0000-0001-7942-5842
Sveučilište u Dubrovniku

Gordana LESINGER
ORCID 0000-0002-7892-0187
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

УДК 373.5(497.5)
004
- оригинални научни рад -
DOI: 10.5937/gufv2402049L

TRANSPARENTNOST INFORMACIJA NA MREŽNIM STRANICAMA SREDNJIH ŠKOLA U REPUBLICI HRVATSKOJ: ANALIZA I PREPORUKE ZA UNAPREĐENJE

Sažetak: *Ovaj rad istražuje razinu transparentnosti informacija na mrežnim stranicama srednjih škola u Republici Hrvatskoj, s naglaskom na proaktivnu objavu dokumenata i informacija koje su zakonski obavezne prema Zakonu o pravu na pristup informacijama. Transparentnost javne vlasti temeljna je vrijednost demokratskog društva, a obrazovne institucije, poput srednjih škola, imaju ključnu ulogu u promociji tih principa. Cilj istraživanja bio je ispitati usklađenost objavljenih sadržaja s pravnim okvirima, analizirati razlike među različitim tipovima škola te identificirati prepreke i ponuditi prijedloge za poboljšanje. Analizom uzorka od 455 mrežnih stranica srednjih škola, od kojih je, nasumičnim odabirom, detaljno proučeno 165 stranica, utvrđeno je da niti jedna stranica ne ispunjava 100% zakonskih obveza. Najčešće objavljeni dokumenti uključuju statute škola (87,9%) i godišnje planove i programe (90,9%), dok su izvješća o radu (16,4%) i pravilnici o zaštiti na radu (29,7%) među najmanje zastupljenim. Također, identificirane su značajne razlike u razini transparentnosti između gimnazija, strukovnih škola i ostalih obrazovnih institucija. Rezultati ukazuju na potrebu za unapređenjem transparentnosti kroz edukaciju službenika za informiranje, standardizaciju mrežnih stranica te sustavno praćenje i evaluaciju usklađenosti sa zakonskim odredbama. Predložene su konkretne mjere, poput uvođenja obveznih predložaka za objavljivanje dokumenata i implementacije pravila „Tri klika mišem” radi jednostavnijeg pristupa informacijama. Ova analiza doprinosi boljem razumijevanju stanja transparentnosti u obrazovnom sektoru te može poslužiti kao temelj za daljnja istraživanja i praktične reforme. Implementacija preporuka mogla bi značajno unaprijediti transparentnost, osigurati bolje informiranje građana te doprinijeti izgradnji povjerenja u javne institucije.*

Ključne riječi: *transparentnost, informacija, mrežne stranice, srednje škole, službenik za informiranje, povjerenik za informiranje.*

* glesinger@foozoh.hr

Uvod

Pravo na pristup informacijama je Ustavom Republike Hrvatske i Zakonom o pravu na pristup informacijama zajamčeno pravo svakoga građanina ili pravne osobe na pristup informacijama koje posjeduju tijela javne vlasti u Republici Hrvatskoj, neovisno o svrsi u koju se informacija želi koristiti. Svatko ima pravo na informacije koje su javnog karaktera, a u posjedu su tijela javne vlasti. Svaki građanin (fizička osoba, u bilo kojem svojstvu) kao i svaka pravna osoba (tvrtka, udruga civilnog društva, medij, ustanova, i sl.) ima pravo na informaciju koja je javnog karaktera. Radi se o informacijama o radu tijela javne vlasti, njihovom odlučivanju i odlukama, financijskim pitanjima, odnosno svemu što je u vezi s njihovim radom ili organizacijom, osim u slučajevima kada su informacija ili njezini dijelovi zaštićeni zakonom radi očuvanja drugih važnih interesa (npr. privatnosti ili nacionalne sigurnosti). Informacija pri tome obuhvaća sve već postojeće informacije u obliku dokumenata, zapisa ili u bilo kojem obliku zabilježenih informacija (pisanih, vizualnih, slušnih). (Musa, et al., 2006: 9)

Pravo na pristup informacijama prepoznato je u demokratskim zemljama kao preduvjet transparentnosti i odgovornosti vlasti koja štiti građane od lošeg upravljanja i korupcije vlasti. Pravo na pristup tim informacijama inovacija je koja se širi iz skandinavskih zemalja u SAD i ostatak Europe. Hrvatska je uzakonila takvo pravo 2003. godine. Pravo na dostupnost informacijama kojima raspolažu tijela javne vlasti jedno je od temeljnih ljudskih prava koje je zaštićeno Europskom konvencijom o ljudskim pravima i temeljnim slobodama, kao i Konvencijom o pristupu informacijama, međunarodnim ugovorima i odredbama Ustava Republike Hrvatske. Ustav propisuje jamstvo slobode mišljenja i izražavanja, zabranu cenzure, pravo novinara na slobodu izvještavanja i pristupa informaciji te pravo na ispravak (čl. 38.), javnost sjednica Hrvatskog sabora (čl. 83.); objavljivanje zakona i drugih propisa državnih tijela (čl. 89.). Pravo na pristup informacijama temelj je demokratskog višestranačkog sustava i vladavine prava. (Tropina Godec, 2009: 324)

Pravo na pristup informacijama je pravo korisnika na traženje i dobivanje informacija od tijela javne vlasti koje imaju obvezu omogućiti pristup zatraženoj informaciji. Informacija je svaki podatak koji posjeduje tijelo javne vlasti, neovisno o obliku u kojem je nastala. Proaktivna objava predstavlja temelj za transparentnost rada tijela javne vlasti i ima ključnu ulogu u mehanizmu dobrog upravljanja. Ogleda se u omogućavanju pristupa informacijama svim potencijalnim korisnicima, njihovom objavom na službenim internetskim stranicama tijela, na lako pretraživ način i u strojno čitljivom obliku. Ako se radi o informacijama koje po zakonu moraju biti objavljene, a tijela javne vlasti ih nisu objavile, korisnik može podnijeti žalbu Povjereniku za informiranje. Tijela javne vlasti dužna su, po službenoj dužnosti, samoinicijativno (proaktivno) objavljivati informacije značajne za njihov rad i organizaciju na svojim internetskim stranicama na lako pretraživ način i u strojno čitljivom obliku, kako propisuje članak 10. Cilj ovog Zakona je omogućiti i osigurati ostvarivanje Ustavom Republike Hrvatske zajamčenog prava

na pristup informacijama i na ponovnu uporabu informacija od strane fizičkih i pravnih osoba, a putem otvorenosti i javnosti djelovanja tijela javne vlasti. (*Zakon o pravu na pristup informacijama*)

Tijela javne vlasti obvezna su objavljivati na internetskim stranicama informacije na lako pretraživ način. Drugim riječima, informacije moraju biti objavljene na internetskoj stranici tako da budu sadržajno i tehnički prilagođene korisnicima, a sveukupan sadržaj na stranici mora biti pregledan, reduciran i pojednostavljen u izražavanju. Pravilo „Tri klika mišem” može pomoći pri strukturiranju stranice i objavljivanju informacija. Ovo pravilo podrazumeva da korisnik mora moći naći svaku informaciju u najviše tri klika. (Bevandić, Musa, 2016: 47)

Tijela javne vlasti imaju obvezu objavljivati na svojim mrežnim stranicama sve informacije na jednostavan i lako pretraživ način. To uključuje zakone, propise povezane s njihovim područjem rada, kao i opće akte i odluke. U srednjoškolskim ustanovama, opće akte donosi Školski odbor na prijedlog ravnatelja. Svi opći akti moraju biti usklađeni s Ustavom Republike Hrvatske i relevantnim zakonskim propisima.

Radom se želi ispitati i analizirati koliko tijela javne vlasti srednjoškolske odgojno-obrazovne ustanove u Republici Hrvatskoj proaktivno objavljuju informacije na svojim stranicama, koje su dužne objavljivati prema Zakonu o pravu na pristup informacijama. Proaktivna objava informacija na internetskim stranicama srednjoškolske odgojno-obrazovne ustanove ključni je način informiranja javnosti i osiguravanja transparentnosti u suvremenom društvu. Srednjoškolske ustanove imaju obvezu suradnje s Povjerenikom za informacije te dostaviti izvješće o provedbi Zakona za prethodnu godinu najkasnije do 31. siječnja.

Istraživanjem su obuhvaćene 455 čestice (mrežne stranice), što čini ukupan uzorak. „Raster škole” i „raster uzorka” čine izdvojen broj „stranica” koje uzorkujemo po ključu, nešto malo manje od trećine promatranih čestica. U rasteru je prikazana raspodjela uzorka po županijama, što ukupno daje 163 uzorka. Generatorom slučajnih brojeva unutar zadanih proporcija – dakle, slučajnim odabirom – proveden je izbor škola koje je potrebno uzorkovati.

Pravo na pristup informacijama

Pravo na pristup informacijama demokratsko je pravo svih građana, regulirano međunarodnim dokumentima, zakonima unutar pojedinih država. Osobno pravo građana je dobiti uvid u podatke i dokumente koje imaju javne vlasti. Pravo na pristup informacijama pripada svim građanima i znači obvezu svih javnih vlasti i državnih tijela da o svom djelovanju obavijeste građane točno, potpuno i pravovremeno. (Konjicija Kovač, 2019: 9)

Pravo na pristup informacijama javnog sektora relativno je novo pravo u Republici Hrvatskoj. Riječ je o materiji kod koje je, u dijelu javnih obrada, na djelu površni pristup. Popularno je baviti se takvim stvarima, barem iz perspektive dijela aktera javne scene. Spomenuto povećava rizik od zamagljivanja i te kako važnih suštinskih implikacija vezanih uz pravo na pristup informacijama. Važno

je omogućavanje dostupnosti dovoljno informacija svakoj fizičkoj i pravnoj osobi potrebnih za njezino upućeno odlučivanje u raznim životnim situacijama, od postupanja u pojedinome pravnom postupku, preko donošenja privatnih ili poslovnih odluka, do izbora političkih preferencija. (Rajko, 2014: 416) Pravo na pristup informacijama prepoznato je u demokratskim zemljama kao preduvjet transparentnosti i odgovornosti vlasti koji štiti građane od lošeg upravljanja i korupcije vlasti. (Ofak, 2016: 922)

Pravo na pristup informacijama koje posjeduju tijela javne vlasti u Republici Hrvatskoj je Ustavom Republike Hrvatske i Zakonom o pravu na pristup informacijama zajamčeno pravo svakoga građanina ili pravne osobe, neovisno o svrsi u koju se informacija želi koristiti. Svatko ima pravo na informacije koje su javnog karaktera, a u posjedu su tijela javne vlasti. To znači da svaki građanin, kao i svaka pravna osoba (tvrtka, udruga civilnog društva, medij, ustanova, i sl.), ima pravo na informaciju koja je javnog karaktera. Radi se o informacijama o radu tijela javne vlasti, njihovom odlučivanju i odlukama, financijskim pitanjima, odnosno svemu što je u vezi s njihovim radom ili organizacijom, osim u slučajevima kada su informacija ili njezini dijelovi zaštićeni zakonom. Informacija, pri tome, obuhvaća sve već postojeće informacije u obliku dokumenata, zapisa ili u bilo kojem obliku. Tijela javne vlasti od kojih se može tražiti informacija su državna tijela (Vlada RH, Hrvatski sabor, predsjednik RH), tijela državne uprave (npr. ministarstva, uredi državne uprave), pravosudna tijela (sudovi, državna odvjetništva), lokalna samouprava (općine, gradovi, županije), tijela s javnim ovlastima i tijela koja obavljaju javnu službu (primjerice, škole i fakulteti, zdravstvene ustanove, centri za socijalnu skrb, agencije i zavodi, komore). (Musa, et.al., 2016)

Informacija je svaki podatak koji posjeduje tijelo javne vlasti u obliku dokumenta, zapisa, dosijea, registra, neovisno o načinu na koji je prikazan, koji je tijelo izradilo samo, u suradnji s drugim tijelima ili dobilo od druge osobe, a nastao je u okviru djelokruga ili u vezi s organizacijom i radom tijela javne vlasti. Pravo na pristup informacijama zajamčeno je svim građanima Ustavom RH i detaljno uređeno Zakonom o pravu na pristup informacijama. To znači da se pravo građana na pristup informacijama štiti, o čemu se brine Povjerenik za informiranje kao neovisno tijelo kojeg bira Hrvatski sabor na vrijeme od pet godina. Uloga mu je štititi pravo građana na pristup informacijama, promicati to pravo u javnosti i pratiti kako se ostvaruje Zakon o pravu na pristup informacijama, o čemu izvještava Hrvatski sabor. (Musa, et.al., 2016)

Cilj Zakona o pravu na pristup informacijama koji je Hrvatska donijela 2003. godine jest omogućiti i osigurati ostvarivanje prava na pristup informacijama fizičkim i pravnim osobama putem otvorenosti i javnosti djelovanja tijela javne vlasti. Hrvatska nije stala samo na donošenju Zakona i njegovu izvršenju u praksi nego je prihvatila i Konvenciju o pristupu informacijama, sudjelovanju javnosti u odlučivanju i pristupu pravosuđu u pitanjima okoliša. (Tropina Godec, 2009: 336)

Povjerenik za informiranje prima žalbe i odlučuje je li tijelo javne vlasti uskratilo informaciju, odnosno, brine da zahtjev bude riješen, postupa po predstavkama za tijela javne vlasti koja nisu transparentna u mjeri ili na način

koji propisuje Zakon, te ih usmjerava na pravilno postupanje, provodi inspekcijski nadzor nad tijelima javne vlasti, prati kako se provodi Zakon u cjelini ili pojedine njegove odredbe, prikuplja izvješća od tijela javne vlasti i izrađuje potom izvješće koje podnosi Hrvatskom saboru svake godine do 31. ožujka. Povjerenik za informiranje može i sankcionirati tijelo javne vlasti koje krši Zakon neposredno ili pokretanjem postupka pred Prekršajnim sudom. (Musa, et.al., 2016)

Povjerenik za informacije

Zadaća Povjerenika za informiranje jest da štiti Vaše pravo na pristup informacijama, prati provedbu Zakona te promiče to pravo i njegovo ostvarivanje u javnosti. (Musa, et.al., 2016) Povjerenik za informiranje, kao novo neovisno tijelo koje nadzire provedbu, djeluje i preispituje odluke javnih tijela u vezi s pristupom javnim informacijama. (Podolnjak, Gardašević, 2014: 2)

Povjerenik za informiranje je, prema Novom zakonu, (NN 172/03, 144/10, 37/11 – Odluka USRH i 77/11) jedino žalbeno tijelo. Pored toga, ovlašten je za provedbu nadzora i inspekcijskog nadzora nad implementacijom Zakona, a ima i niz ovlasti vezanih za praćenje stanja, edukaciju, izvješćivanje. Važno je i da Povjerenik ima uvid u informacije koje su predmet postupka, da je ovlašten ispitati pravilnost provedenog testa razmjernosti i javnog interesa te da mu je priznat i određeni stupanj imuniteta u okviru obavljanja njegove funkcije, dok će zbiljska učinkovitost Povjerenika u znantnoj mjeri ovisiti o kapacitetima Ureda povjerenika. Povjerenik ima šire ovlasti i učinkovitije mehanizme djelovanja na svojem području u odnosu na, primjerice, uobičajene ovlasti pravobranitelja u hrvatskome pravnom poretku. Jednaku razinu uvida u informacije ima i Visoki upravni sud Republike Hrvatske u sporu protiv odluke Povjerenika ili zbog njegove šutnje. Za rješavanje spora propisan je relativno kratak rok od 90 dana, a otklon u odnosu na opći režim upravnog spora učinjen je davanjem aktivne legitimacije prvostupanjskom tijelu te propisivanjem obveznoga odgodnog učinka tužbe ako je rješenjem omogućen pristup informaciji. (Rajko, 2014: 423)

Obraća mu se podnošenjem žalbe protiv rješenja tijela javne vlasti ili kada tijelo javne vlasti nije odlučilo o vašem zahtjevu (žalba zbog šutnje uprave). Obrasci su dostupni na mrežnoj stranici Povjerenika za informiranje. Žalba treba sadržavati vaše podatke (ime, prezime i adresu, odnosno, naziv i sjedište pravne osobe), potpis, rješenje koje se pobijate, naziv tijela koje je to rješenje donijelo i iz kojih razloga postoji nezadovoljstvo rješenjem. Važno je da žalba bude vlastoručno potpisana od fizičke osobe žalitelja, odnosno, od strane osobe koja je ovlaštena za zastupanje pravne osobe (bilo po zakonu, bilo po punomoći). Povjereniku se možete obratiti i predstavkom te tako upozoriti da tijela javne vlasti nisu transparentna u mjeri ili na način koji propisuje Zakon o pravu na pristup informacijama (primjerice, ne objavljuju na svojim internetskim stranicama informacije koje Zakon propisuje, često zahtjeve rješavaju izvan propisanih rokova, ne osiguravaju javnost sjednica formalnih radnih tijela ili ne provode savjetovanja s javnošću). Povodom navoda iz žalbe, Povjerenik

nad tijelom javne vlasti može provesti i inspekcijski nadzor, prilikom kojeg će utvrditi propuste u ispunjavanju obveza iz Zakona te naložiti mjere za njihovo ispravljanje. Povjereniku se možete obratiti i predstavkom te tako upozoriti da tijela javne vlasti nisu transparentna u mjeri ili na način koji propisuje Zakon o pravu na pristup informacijama (primjerice, ne objavljuju na svojim internetskim stranicama informacije koje Zakon propisuje, često zahtjeve rješavaju izvan propisanih rokova, ne osiguravaju javnost sjednica formalnih radnih tijela ili ne provode savjetovanja s javnošću). Povodom navoda iz vaše predstavke, Povjerenik nad tijelom javne vlasti može provesti i inspekcijski nadzor, prilikom kojeg će utvrditi propuste u ispunjavanju obveza iz Zakona te naložiti mjere za njihovo ispravljanje. Žalbe i predstavke Povjereniku za informiranje mogu se uputiti: Pristup informacijama prema posebnim propisima. Povjerenik predstavlja drugostupanjsko tijelo u postupku odobravanja pristupa gradivu koje nije javno dostupno u smislu navedenog Zakona, stoga, protiv Rješenja državnog arhiva i arhiva JLP(R)S možete podnijeti žalbu Povjereniku u roku od 15 dana od dostave Rješenja putem imejla (ppi@pristupinfo.hr), poštom ili osobnom dostavom podneska u ured Povjerenika za informiranje. Povjerenik je dostupan i spreman pomoći i na druge načine: putem info-telefona naznačenog na mrežnoj stranici, odgovorima na upite koja pošaljete na imejl ppi@pristupinfo.hr ili poštom, kroz razgovor sa službenikom u uredu Povjerenika, uz prethodnu najavu imejlom ili telefonom. Veb-stranica Povjerenika (www.pristupinfo.hr) sadrži mnoštvo informacija, analiza, dokumenata, smjernica, edukativnih materijala, uključujući i priručnike, vodiče, letke, infografike, onlajn edukativne filmove. Veb-stranica sadrži i popis tijela javne vlasti (www.tjv.pristupinfo.hr), kao i poseban popis jedinica mjesne samouprave (mjesnih odbora, gradskih četvrti i kotareva). Na ovoj veb-stranici možete pretražiti i Tražilicu odluka i mišljenja te se informirati o dosadašnjim pravomoćnim odlukama o tome što je javno, a što zaštićeno (www.tom.pristupinfo.hr) Povjerenik redovito održava edukacije, onlajn-vebinare (na kojima se možete informirati i naučiti kako što efikasnije ostvariti svoje pravo), kao i konferencije i okrugle stolove na kojima se može sudjelovati. Informacije i najave edukacija dostupne su na mrežnoj stranici, kao i putem Njuzletera i Tvitera. (Musa, et al., 2016)

Metodologija istraživanja

Ovaj rad istražuje razinu transparentnosti informacija na mrežnim stranicama srednjih škola u Republici Hrvatskoj, s naglaskom na proaktivnu objavu dokumenata i informacija koje su zakonski obavezne prema Zakonu o pravu na pristup informacijama. Glavni ciljevi istraživanja bili su:

1. utvrditi razinu usklađenosti objavljenih sadržaja s pravnim okvirima,
2. analizirati razlike u transparentnosti među različitim tipovima škola,
3. identificirati prepreke za proaktivnu objavu informacija i ponuditi preporuke za poboljšanje.

Istraživačka pitanja:

1. Kolika je razina usklađenosti objavljenih informacija na mrežnim stranicama srednjih škola u Republici Hrvatskoj s pravnim okvirima?
2. Postoje li značajne razlike u transparentnosti informacija između različitih tipova srednjih škola (gimnazija, strukovnih škola i škola ostalih profila)?
3. Koji su ključni faktori koji doprinose niskoj transparentnosti informacija na mrežnim stranicama srednjih škola?
4. Na koji način tehnička ograničenja i edukacija službenika za informiranje utječu na transparentnost informacija?

Hipoteze

1. **H1:** Mrežne stranice srednjih škola u Republici Hrvatskoj nisu u potpunosti usklađene sa zakonskim zahtjevima za transparentnost informacija.
2. **H2:** Gimnazije pokazuju višu razinu transparentnosti u usporedbi sa strukovnim i ostalim srednjim školama.
3. **H3:** Nedovoljna edukacija službenika za informiranje predstavlja značajnu prepreku za proaktivnu objavu informacija na mrežnim stranicama škola.
4. **H4:** Tehnička ograničenja mrežnih stranica negativno utječu na dostupnost zakonski obaveznih informacija.

Ukupno je analizirano 455 mrežnih stranica srednjih škola u Republici Hrvatskoj. Za detaljnu analizu, metodom slučajnog uzorka, odabrano je 165 stranica. Odabir je proveden generatorom slučajnih brojeva unutar proporcionalnih granica prema tipu škole i geografskoj raspodjeli. Uzorak je uključivao različite tipove škola: gimnazije (29,1%), strukovne škole (58,2%) i ostale obrazovne ustanove (12,7%), čime je osigurana reprezentativnost za cjelokupni obrazovni sustav.

Prikupljanje podataka izvedeno je analizom sadržaja dostupnih na mrežnim stranicama. Za svaku stranicu ocjenjivana je prisutnost zakonski obaveznih dokumenata i informacija, poput statuta škola, godišnjih planova i programa, pravilnika o radu te financijskih izvješća. Kriteriji za ocjenjivanje temeljili su se na odredbama Zakona o pravu na pristup informacijama i smjernicama Povjerenika za informiranje.

Podaci su analizirani primjenom kvantitativnih i kvalitativnih metoda. Kvantitativna analiza uključivala je izračun postotaka za prisutnost pojedinih dokumenata i usporedbu među tipovima škola. Kvalitativna analiza fokusirala se na identifikaciju prepreka i nedostataka u prikazu informacija, poput tehničkih ograničenja stranica i neusklađenosti sa standardima proaktivne objave.

Za statističku obradu podataka korišteni su osnovni deskriptivni pokazatelji, poput srednjih vrijednosti i standardnih devijacija te testovi za usporedbu skupina (npr. χ^2 -test).

Analiza sadržaja provedena je koristeći standardizirani obrazac za procjenu prisutnosti obaveznih dokumenata. Instrument je obuhvaćao 20

Pogleda li se zastupljenost promatranih škola u Republici Hrvatskoj, najveći je broj strukovnih škola 96 (58,2 %), zatim, gimnazija 48 (29,1 %), i na kraju – ostalih škola (12,7 %).

Tablica 7: Podaci za promatrane komponente matrice

		N	%
Statut škole	Ne	20	12,1%
	Da	145	87,9%
	Ukupno	165	100,0%
Godišnji plan i program	Ne	15	9,1%
	Da	150	90,9%
	Ukupno	165	100,0%
Pravilnik o radu	Ne	64	38,8%
	Da	101	61,2%
	Ukupno	165	100,0%
Izvješće o radu	Ne	138	83,6%
	Da	27	16,4%
	Ukupno	165	100,0%
Pravilnik o zaštiti na radu	Ne	116	70,3%
	Da	49	29,7%
	Ukupno	165	100,0%
Pravilnik o zaštiti od požara	Ne	119	72,1%
	Da	46	27,9%
	Ukupno	165	100,0%
Pravilnik o radu školske knjižnice	Ne	72	43,6%
	Da	93	56,4%
	Ukupno	165	100,0%
Pravilnik o kućnom redu	Ne	52	31,5%
	Da	113	68,5%
	Ukupno	165	100,0%
Etički kodeks	Ne	58	35,2%
	Da	107	64,8%
	Ukupno	165	100,0%
Pravilnik o izvedbi i obrani završnog rada	Ne	88	53,3%
	Da	77	46,7%
	Ukupno	165	100,0%
Pravilnik o polaganju državne mature	Ne	63	38,2%
	Da	102	61,8%
	Ukupno	165	100,0%
Obavijest o raspisanim natječajima	Ne	33	20,0%
	Da	132	80,0%
	Ukupno	165	100,0%
Obavijest o rezultatima natječaja	Ne	85	51,5%
	Da	80	48,5%
	Ukupno	165	100,0%
Informacije o unutarnjem ustrojstvu tijela s imenima	Ne	39	23,6%
	Da	126	76,4%
	Ukupno	165	100,0%
Poslovnik o radu kolegijalnih tijela	Ne	129	78,2%
	Da	36	21,8%
	Ukupno	165	100,0%

Poziv na službene sjednice	Ne	119	72,1%
	Da	46	27,9%
	Ukupno	165	100,0%
Zaključci sa službenih sjednica	Ne	98	59,4%
	Da	67	40,6%
	Ukupno	165	100,0%
Financijski plan za tekuću godinu	Ne	49	29,7%
	Da	116	70,3%
	Ukupno	165	100,0%
Financijsko izvješće	Ne	44	26,7%
	Da	121	73,3%
	Ukupno	165	100,0%
Javna nabava	Ne	52	31,5%
	Da	113	68,5%
	Ukupno	165	100,0%
Podaci za kontakt službenika za informiranje	Ne	106	64,2%
	Da	59	35,8%
	Ukupno	165	100,0%

Kod promatranih komponenti matrice u Tablici 3, može se uočiti kako je u najvećoj mjeri evidentirano postojanje: godišnjeg plana i programa (90,9 %), statuta škole (87,9 %), obavijesti o raspisanim natječajima (80,0 %), informacija o unutarnjem ustrojstvu tijela s imenima (76,4 %), financijskog izvješća (73,3 %), financijskog plana za tekuću godinu (70,3 %).

Uzroci, prepreke i preporuke za transparentnost informacija

Analiza rezultata istraživanja ukazuje na nekoliko ključnih razloga koji doprinose niskoj transparentnosti informacija na mrežnim stranicama srednjih škola u Republici Hrvatskoj. Ti razlozi proizlaze iz nedostataka u edukaciji, tehničkih ograničenja i izostanka standardiziranih smjernica za objavu informacija.

Jedan od glavnih uzroka je nedovoljna edukacija službenika za informiranje, koji su zaduženi za primjenu Zakona o pravu na pristup informacijama i ažuriranje sadržaja mrežnih stranica. Nedostatak specijaliziranih treninga i nepoznavanje pravnih i tehničkih zahtjeva često dovodi do nepotpunog ili nepravodobnog objavljivanja informacija. Ovaj problem dodatno otežava činjenica da službenici za informiranje u školama često imaju višestruke dužnosti, što umanjuje njihovu mogućnost fokusiranja na transparentnost.

Drugi važan faktor su tehnička ograničenja mrežnih stranica škola. Mnoge školske stranice nisu tehnički prilagođene za jednostavno objavljivanje i pregledavanje dokumenata. Nedostatak responzivnih dizajna, neusklađenost s pravilom „Tri klika mišem” i nepostojanje pretraživača otežavaju korisnicima pronalazak potrebnih informacija. Osim toga, tehnički zastarjeli sustavi za upravljanje sadržajem (CMS) često ograničavaju funkcionalnost stranica.

Konačno, nedostatak jasnih smjernica za objavljivanje dokumenata doprinosi neujednačenom pristupu transparentnosti. Iako Zakon o pravu na pristup informacijama propisuje koje informacije treba objaviti, ne postoje detaljne upute

ili predlošci koji bi školama pomogli da te informacije strukturirano i dosljedno predstavljaju. Ovo rezultira velikim razlikama u kvaliteti i količini objavljenih sadržaja među školama.

Kako bi se poboljšala transparentnost informacija na mrežnim stranicama srednjih škola u Republici Hrvatskoj, potrebno je poduzeti nekoliko ključnih koraka. Prije svega, važno je osigurati kontinuiranu edukaciju službenika za informiranje, koji igraju ključnu ulogu u primjeni Zakona o pravu na pristup informacijama. Takve edukacije trebale bi biti usmjerene na razumijevanje pravnih obveza, tehničkih zahtjeva te praktične aspekte objave informacija. Organizacija radionica, seminara i onlajn-tečajeva omogućila bi službenicima usvajanje potrebnih znanja i vještina, dok bi priručnici i smjernice služili kao trajni resursi za pomoć u svakodnevnom radu.

Uz edukaciju, od iznimne je važnosti standardizirati način na koji škole objavljuju informacije na svojim mrežnim stranicama. Trenutna neujednačenost u objavi ključnih dokumenata, poput statuta, pravilnika i financijskih izvješća, može se riješiti uvođenjem obveznih predložaka i smjernica. Standardizacija bi uključivala tehničke upute za prilagodbu mrežnih stranica pravilu „Tri klika mišem”, čime bi se osiguralo da građani lako i brzo pristupe traženim informacijama. Osim toga, sustavno označavanje kategorija dokumenata olakšalo bi pretraživanje, dok bi jedinstveni predlošci osigurali konzistentnost u sadržaju i formatu objavljenih podataka.

Konačno, ključno je uspostaviti sustav redovnog praćenja i evaluacije transparentnosti. Povjerenik za informiranje mogao bi provoditi godišnje procjene mrežnih stranica škola na temelju jasno definiranih kriterija usklađenosti sa zakonskim odredbama. Rezultati takvih procjena bili bi objavljeni u obliku izvješća, koja bi služila kao alat za poticanje škola na poboljšanje svojih mrežnih stranica. Također, ovaj sustav nadzora omogućio bi pravovremeno identificiranje nedostataka i pružanje preporuka za njihovo ispravljanje.

Implementacija ovih preporuka može značajno doprinijeti povećanju transparentnosti u obrazovnom sektoru. Edukacija, standardizacija i nadzor zajedno stvaraju okvir za sustavan pristup unaprijeđenju dostupnosti informacija, što je ujedno i važan korak prema jačanju povjerenja građana u javne institucije.

Rasprava i zaključak

Rezultati istraživanja ukazuju na nekoliko ključnih aspekata koji se tiču transparentnosti informacija na mrežnim stranicama srednjih škola. Prva postavljena hipoteza, da mrežne stranice značajno zadovoljavaju zakonske zahtjeve transparentnosti, nije potvrđena. Istraživanje je otkrilo da niti jedna stranica ne ispunjava u potpunosti sve zakonske obveze. Dok su dokumenti poput statuta škola (87,9%) i godišnjih planova i programa (90,9%) relativno često objavljeni, drugi ključni dokumenti, poput izvješća o radu (16,4%) i pravilnika o zaštiti na radu (29,7%), gotovo su zanemareni. Ovi rezultati jasno ukazuju na nedostatak sustavnog pristupa u objavljivanju informacija.

Daljnja analiza pokazala je značajne razlike u transparentnosti između različitih tipova škola, čime se potvrđuje druga hipoteza. Gimnazije su pokazale viši stupanj transparentnosti u usporedbi sa strukovnim i ostalim školama, što može biti rezultat bolje organizacije ili većih resursa. Unatoč tome, niti jedan tip škola nije u potpunosti ispunio zakonske obveze, što sugerira da razlike u transparentnosti ovise ne samo o resursima već i o tehničkoj podršci i edukaciji.

Osim toga, istraživanje je potvrdilo treću hipotezu, prema kojoj su tehnička ograničenja mrežnih stranica i nedovoljna edukacija službenika za informiranje glavni razlozi niske transparentnosti. Škole često koriste zastarjele sustave za upravljanje sadržajem koji otežavaju jednostavno objavljivanje dokumenata i njihovo pregledavanje. Nadalje, službenici za informiranje često nisu dovoljno educirani o zakonskim zahtjevima niti osposobljeni za rad s digitalnim alatima, što rezultira nepreglednim i nepotpunim sadržajem mrežnih stranica. Dodatni problem predstavlja izostanak standardiziranih smjernica za objavu dokumenata, što vodi velikim varijacijama u količini i kvaliteti objavljenih informacija.

Ovi rezultati ističu potrebu za sustavnim promjenama, uključujući uvođenje tehničkih standarda, edukaciju službenika i povećanje odgovornosti institucija za objavljivanje informacija. Kombinacija ovih mjera mogla bi značajno unaprijediti transparentnost i usklađenost sa zakonskim propisima.

Zaključno, novi način komuniciranja putem interneta uveliko je olakšao način pristupa informacijama. Informacije bi trebale biti lako dostupne, što bi trebalo doprinijeti uštedi vremena, koji je jedan od problema današnjeg društva. Stoga je ključno da mrežne stranice imaju vjerodostojne i točne informacije koje su dužne imati prema Zakonu o pravu na pristup informacijama. Dobiveni rezultati ovog istraživanja daju uvid u stanje transparentnosti srednjoškolskih ustanova te mogu služiti kao temelj za daljnja istraživanja i praktične reforme.

Literatura

1. Bevanđić, D., & Musa, A. (2016). *Primjena Zakona o pravu na pristup informacijama: Priručnik za službenike za informiranje u tijelima javne vlasti*. Zagreb.
2. Konjicija Kovač, A. (2019). Pravo na slobodan pristup informacijama u knjižnicama u okvirima međunarodnih dokumenata: između javnosti i privatnosti. *Bosniaca*, 24(24), 9.
3. Musa, et al. (2016). *Ostvari svoje pravo na informaciju: Vodič za korisnike Zakona o pravu na pristup informacijama*. Preuzeto 21. veljače 2021., s https://pristupinfo.hr/wp-content/uploads/2018/10/Vodic_za_korisnike_e_book.pdf?x58018
4. Musa, et al. (n.d.). *Pravo na pristup informacijama: Vodič za medije i udruge*. Preuzeto s https://pristupinfo.hr/wp-content/uploads/2018/10/Vodic_za_korisnike_e_book.pdf?x58018
5. Ofak, L. (2016). Pravo na pristup informacijama kao pravo zaštićeno Europskom konvencijom i drugim međunarodnim ugovorima za zaštitu ljudskih prava. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 37(2), 922.

6. Podolnjak, R., & Gardašević, Đ. (2014). Great Expectations: The New Croatian Freedom of Information Act. *Iustinianus Primus Law Review*, 6(10), 2.
7. Rajko, A. (2014). Novi zakon o pravu na pristup informacijama – geneza i otvorena pitanja. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 51(2), 423.
8. Tropina Godec, Ž. (2009). Informiranost građana i slobodan pristup informacijama javnog sektora. *Hrvatska i komparativna javna uprava*, 9(2), 336.
9. Narodne novine (NN). (2003). Zakon o pravu na pristup informacijama. NN 172/03, 144/10, 37/11 – Odluka USRH i 77/11.
10. Narodne novine (NN). (n.d.). Ustav Republike Hrvatske. Preuzeto s <https://www.zakon.hr/z/94/Ustav-Republike-Hrvatske>
11. Narodne novine (NN). (n.d.). Zakon o pravu na pristup informacijama. Preuzeto s <https://www.zakon.hr/z/126/Zakon-o-pravu-na-pristup-informacijama>
12. Google. (n.d.). Random number generator. Preuzeto s <https://www.google.com/search?q=random+number+generator>

TRANSPARENCY OF INFORMATION ON SECONDARY SCHOOL WEBSITES
IN THE REPUBLIC OF CROATIA:
ANALYSIS AND RECOMMENDATIONS FOR IMPROVEMENT

Summary: *This paper explores the level of transparency of information on the websites of secondary schools in the Republic of Croatia, with an emphasis on the proactive publication of documents and information required by law under the Freedom of Information Act. Transparency and openness of public authorities are fundamental values of a democratic society, and educational institutions, such as secondary schools, play a key role in promoting these principles. The aim of this research was to examine the compliance of published content with legal frameworks, analyze differences among various types of schools, and identify obstacles while providing recommendations for improvement.*

An analysis of a sample of 455 secondary school websites, of which 165 were randomly selected for detailed examination, revealed that none fully meets the legal requirements. The most frequently published documents include school statutes (87.9%) and annual plans and programs (90.9%), while work reports (16.4%) and workplace safety regulations (29.7%) are among the least represented. Significant differences in the level of transparency were also identified between grammar schools, vocational schools, and other educational institutions.

The results indicate a need to improve transparency through the education of information officers, standardization of school websites, and systematic monitoring and evaluation of compliance with legal requirements. Specific measures were proposed, such as introducing mandatory templates for document publication and implementing the “three-click rule” to facilitate easier access to information.

This analysis contributes to a better understanding of the state of transparency in the educational sector and can serve as a basis for further research and practical reforms. Implementing the recommendations could significantly enhance transparency, ensure better information access for citizens, and help build trust in public institutions.

Keywords: *transparency, information, websites, secondary schools, information officer, information commissioner.*